

Dader veroordeeld, en dan?

Informatie voor slachtoffers/nabestaanden van jonge daders

Slachtoffer/nabestaande worden van een misdrijf is een ingrijpende gebeurtenis. En ook al is de dader gepakt en veroordeeld, er blijven vaak nog veel vragen over. Daarom geeft de Dienst Justitiële Inrichtingen dit informatieblad uit. Het gaat over straffen en maatregelen voor jonge daders.

1 Straffen en maatregelen voor jonge daders

In Nederland zitten personen die zijn veroordeeld volgens het jeugdstrafrecht in een Justitiële Jeugdinrichting (JJJ). Jeugdigen kunnen in een JJJ komen, omdat ze een strafbaar feit hebben gepleegd en de (kinder)rechter hier een straf of maatregel voor oplegt. Daarnaast kunnen jeugdigen er ook preventief worden geplaatst, in afwachting van hun rechtszaak. Door de invoering van het adolescentenstrafrecht is de maximale leeftijdsgrens van het jeugdstrafrecht verhoogd t/m 23 jaar. De meeste jeugdigen die in een JJJ verblijven zijn tussen de 14 en 21 jaar. Het jeugdstrafrecht heeft een pedagogisch karakter. In het jeugdstrafrecht is de straf niet alleen bedoeld om te laten zien dat je de wetten en regels niet mag overtreden; heropvoeding, goed terugkeren in de maatschappij (resocialisatie) en ontwikkeling zijn net zo belangrijk. Het gaat erom dat jonge daders leren van hun fouten. Ze moeten hun problemen onder ogen zien en de kans krijgen zich te ontwikkelen. Bijvoorbeeld met gedragstraining of onderwijs. Bij het bepalen van de straf houdt de rechter rekening met alle belangen: die van het slachtoffer, die van de jonge dader en die van de maatschappij. De rechter kan in plaats van een straf ook een maatregel opleggen. Een (strafrechtelijke) maatregel is een door de rechter opgelegde vorm van verplichte behandeling. De rechter kan zo'n maatregel opleggen als een jongere wel een strafbaar feit heeft gepleegd, maar intensieve behandeling nodig heeft. Er zijn ook maatregelen die niet gericht zijn op behandeling, bijvoorbeeld de schadevergoedingsmaatregel. Een verschil met het volwassenen strafrecht is dat strafzaken met jonge daders achter gesloten deuren worden behandeld. Dat wil zeggen dat de zitting niet openbaar is, zoals dit bij andere strafzaken (bij volwassenen) wel het geval is. De rechtbank kan slachtoffers of nabestaanden bijzondere toegang verlenen.

Kinderen onder de 12 jaar die iets hebben gedaan wat niet mag, bijvoorbeeld diefstal of vandalisme, kunnen niet strafrechtelijk worden vervolgd. De politie mag hen wel aanhouden en verhoren. Ook schakelt de politie jeugdbescherming in.

Uitzonderingen

De rechter kan besluiten om een dader tussen de 18 en 21 jaar toch te berechten via het jeugdstrafrecht. Met de invoering van het adolescentenstrafrecht per 1 april 2014 kan de rechter zelfs op jongeren tot 23 jaar het jeugdstrafrecht toepassen. Andersom kan ook. Bijvoorbeeld bij een heel ernstig misdrijf. Dan kan de rechter een dader van 16 of 17 jaar berechten via het volwassenenstrafrecht.

Justitiële jeugdinrichting (JJJ)

Voor de uitvoering van de straf of maatregel gaat de jongere naar een justitiële jeugdinrichting. Ook jongeren die verdacht worden van een ernstig misdrijf maar nog niet zijn veroordeeld, kunnen worden geplaatst in een justitiële jeugdinrichting. Ze zitten dan in 'voorlopige hechtenis'. Een bijzondere vorm van voorlopige hechtenis is nachtdetentie. Tijdens nachtdetentie gaan jonge verdachten overdag naar school, werk en/of dagbehandeling. 's Avonds, 's nachts en in het weekend zijn ze in de justitiële jeugdinrichting. Voorwaarde is onder andere dat de jeugdige een zinvolle en gestructureerde dagbesteding heeft in de buurt van de inrichting, zoals werk of school. Er mag geen sprake zijn van bijvoorbeeld een ernstig vluchtgevaar of een ernstig gevaar voor het opnieuw plegen van strafbare feiten.

Jeugddetentie

Jeugddetentie betekent gevangenisstraf voor jongeren. De straf duurt maximaal 12 maanden voor jongeren tussen de 12 en 15 jaar. Voor jongeren van 16 of 17 jaar is de maximumstraf 24 maanden. Jeugddetentie kan onvoorwaardelijk of voorwaardelijk zijn. Het verschil is dat je een onvoorwaardelijke straf altijd moet uitzitten. Een voorwaardelijke straf betekent dat de jongere niet in een justitiële jeugdinrichting verblijft, maar dat de rechter eisen stelt (voorwaarden) waaraan de jongere zich moet houden, bijvoorbeeld het volgen van een agressietraining. Doet hij of zij dat niet? Dan moet de straf alsnog worden uitgezeten.

PIJ-maatregel

De kinderrechter kan ook een maatregel Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen (PIJ-maatregel) opleggen. Deze maatregel is bedoeld voor jeugdigen met een gebrekkige ontwikkeling en/of psychische stoornissen. De rechter vindt dan dat de dader intensieve hulp en behandeling nodig heeft om herhaling van het misdrijf te voorkomen. Een PIJ-maatregel wordt net als jeugddetentie uitgevoerd in een justitiële jeugdinrichting. De maatregel duurt minimaal drie jaar en maximaal zeven jaar, waarvan de jongere het laatste jaar buiten de inrichting verblijft. De rechter beslist wanneer de jongere vrijkomt en kijkt daarbij of de behandeling resultaat heeft. Ook moet er weinig risico zijn op herhaling van het misdrijf (recidive). Na de PIJ-maatregel houdt de reclassering nog een periode toezicht op de dader.

Een combinatie van jeugddetentie en de PIJ-maatregel is mogelijk. De jeugddetentie gaat dan vooraf aan de PIJ-maatregel.

Wie voert de straf uit?

De Dienst Justitiële Inrichtingen voert de onvoorwaardelijke vrijheidsbenemende straffen en maatregelen uit. De Dienst Justitiële Inrichtingen is een onderdeel van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

2 In de justitiële jeugdinrichting

Voor alle jongeren in een justitiële jeugdinrichting is er een speciale aanpak: YOUTURN. Die leert de jonge daders stap voor stap zelfstandig te worden en verantwoordelijk te zijn. YOUTURN omvat trainingen voor onder andere sociale ontwikkeling en conflicthantering. Hoe meer stappen de jongere in YOUTURN doorloopt hoe specifiek de behandeling wordt. In een justitiële jeugdinrichting krijgen de jongeren ook onderwijs. Dit is een verplicht onderdeel van het dagprogramma in de justitiële jeugdinrichting. Ook krijgen ze begeleiding en training om hun gedrag positief te veranderen. De jonge daders moeten inzien hoe het komt dat ze iets hebben gedaan wat niet mag. Ook waarom dat niet mag en wat de gevolgen zijn voor de slachtoffers/nabestaanden. Soms volgen ze een cursus 'spreken over schuld'. Als de jongere een psychische stoornis of een gedragsprobleem heeft, krijgt hij of zij daarvoor ook behandeling. Dat kunnen individuele gesprekken zijn of groepstherapie. Bijvoorbeeld over omgaan met agressie, het leren van sociale vaardigheden of stoppen met drugsgebruik. Er zijn speciale afdelingen voor bijvoorbeeld jongeren met ernstige psychiatrische problemen, jongeren met een licht verstandelijke beperking, jongeren met ernstige seksuele problematiek en voor jongeren die niet in een groep te handhaven zijn.

3 Plaatsing: wie bepaalt in welke justitiële jeugdinrichting de dader komt?

Er is een justitiële jeugdinrichting van het Rijk met drie locaties en vier particuliere justitiële jeugdinrichtingen. Op www.dji.nl staat waar de justitiële jeugdinrichtingen gevestigd zijn (klik op Organisatie -> Locaties -> Justitiële Jeugdinrichtingen). De Dienst Justitiële Inrichtingen bepaalt in welke justitiële jeugdinrichting de dader wordt geplaatst. Het streven is om jonge daders in de buurt van hun woonplaats te plaatsen omdat zij daardoor beter contact kunnen houden met ouders/verzorgers. Bovendien kunnen zij eenvoudiger een sociaal netwerk opbouwen en de verbinding leggen met hun opleiding en/of werk. Bij specialistische afdelingen kan dat niet altijd. Het Openbaar Ministerie kan bepalen dat een jongere niet in dezelfde justitiële jeugdinrichting komt als zijn of haar mededaders.

4 Rechten, plichten en verlov van jonge daders

Rechten en plichten

In de justitiële jeugdinrichting hebben de daders rechten en plichten. Ze hebben bijvoorbeeld recht op contact met de buitenwereld via brief, telefoon of bezoekers. En ook recht op medische zorg en op activiteiten zoals sport. Plichten zijn er ook. In elke justitiële jeugdinrichting gelden regels waar alle jongeren zich aan moeten houden. Wie zich niet aan de regels houdt, krijgt hier opmerkingen over van de leiding. Soms krijgt zo'n jongere straf. Hij of zij mag dan bijvoorbeeld niet meedoen met activiteiten in de groep. Of hij of zij wordt tijdelijk overgeplaatst of krijgt een time-out, dat wil zeggen dat hij/zij op zijn/haar kamer moet blijven. Veiligheid is belangrijk in de justitiële jeugdinrichtingen. De jongeren worden altijd begeleid als ze van de ene ruimte naar de andere gaan. De kamerdeur gaat op slot. Er is controle op bezit van onder andere drugs, alcohol en wapens.

Verlof

De meeste jongeren in een justitiële jeugdinrichting kunnen tijdens de straf of maatregel met verlof gaan. Zo wennen ze weer aan de wereld buiten de inrichting. Ze kunnen oefenen met reizen met trein, tram of bus. Ze leren op tijd te komen en zich aan afspraken te houden. En ze kunnen zich samen met hun ouders voorbereiden op de terugkeer naar huis. Verlof hoort bij de behandeling in een justitiële jeugdinrichting. Het gaat in stappen: eerst kort en met begeleiding, later langer en zonder begeleiding. De dader krijgt niet zomaar toestemming voor verlof. De justitiële jeugdinrichting maakt een uitgebreid plan. Hierin staat wat het doel is van het verlof, wat de jongere precies gaat doen, wat de risico's zijn en welke afspraken de justitiële jeugdinrichting maakt met de jongere. De justitiële jeugdinrichting houdt ook rekening met de kans dat dader en slachtoffer/nabestaande elkaar kunnen tegenkomen tijdens het verlof. Waar mogelijk houdt de justitiële jeugdinrichting rekening met de specifieke behoeftes en zorgen van slachtoffers/nabestaanden. Toestemming voor verlof wordt door de justitiële jeugdinrichting aangevraagd bij Dienst Justitiële Inrichtingen op basis van een verlofplan. De toestemming voor verlof hangt af van het gedrag van de jongere en het doel van de behandeling. Ook kijkt de justitiële jeugdinrichting of de jongere zich aan de afspraken houdt. Gaat het goed? Dan kan het verlof worden uitgebreid en kan hij of zij bijvoorbeeld meedoen aan een opleiding of een training buiten de inrichting.

Informatie over verlof

Het Informatiepunt Detentieverloop geeft u informatie wanneer de dader toestemming heeft gekregen voor verlof. Dit gebeurt alleen bij daders die onvoorwaardelijke jeugddetentie of een maatregel Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen hebben gekregen. Een PIJ-maatregel kan ook voor niet spreekrechtwaardig delict opgelegd worden. Wilt u geen informatie over het verlof? Meldt u dit dan bij het Informatiepunt Detentieverloop (zie onder 6).

Spreekrechtwaardige delicten zijn gevallen waarin u, als slachtoffer/nabestaande, het recht heeft om te spreken tijdens de rechtszaak. In de praktijk zijn dit de zaken waar de rechter onvoorwaardelijke jeugddetentie of een maatregel Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen oplegt.

5 Na de straf

Stap voor stap terug naar de maatschappij

In de laatste fase van de straf (bij jeugddetentie van langer dan drie maanden) of de maatregel Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen kunnen jongeren een programma buiten de justitiële jeugdinrichting volgen waarin ze leren hoe ze zelfstandig in de maatschappij hun weg kunnen vinden op het gebied van werk, school, vrijetijdsbesteding en sociale contacten. Ze worden daarbij begeleid door de (jeugd)reclassering. Het doel is een verantwoorde terugkeer in de maatschappij, waarbij jongeren worden ondersteund om niet opnieuw de fout in te gaan.

6 Waar kunt u terecht voor informatie?

Informatiepunt Detentieverloop

Het Informatiepunt Detentieverloop, een landelijk informatiepunt en gevestigd in Arnhem, geeft slachtoffers/nabestaanden van spreekrechtwaardige delicten op belangrijke momenten informatie:

- als de dader voor het eerst met verlof mag gaan;
- bij einddatum van de jeugddetentie;
- bij wijzigingen in het verlof (bijvoorbeeld wanneer begeleid verlof wijzigt naar onbegeleid verlof. Is alleen van toepassing wanneer het een PIJ-zaak betreft);
- wanneer de toestemming voor het verlof door de Dienst Justitiële Inrichtingen wordt ingetrokken;
- als de maatregel Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen begint;
- als de maatregel Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen is afgelopen.

Formulier

Het Informatiepunt Detentieverloop stuurt u na de rechtszaak (of na de uitspraak in hoger beroep) een brief. U kunt ook zelf contact opnemen met het Informatiepunt Detentieverloop om aan te geven of u wel of niet verder geïnformeerd wilt worden.

Vragen? Bel het Informatiepunt Detentieverloop

Het Informatiepunt Detentieverloop werkt samen met de Dienst Justitiële Inrichtingen, de reclassering en Slachtofferhulp Nederland. Hierdoor heeft het Informatiepunt Detentieverloop alle informatie die voor u van belang kan zijn. Heeft u vragen over verlof of een ander onderwerp dat hiermee te maken heeft? Neem dan contact op met het Informatiepunt Detentieverloop.

Informatiepunt Detentieverloop

Arrondissementsparket Oost-Nederland
Eusebiusbinnensingel 28
Postbus 9032
6800 EP Arnhem
telefoon 088 699 1951 op werkdagen bereikbaar
van 08:30 uur tot 17:00 uur
IDV@om.nl

7 Wat doet de Dienst Justitiële Inrichtingen voor de slachtoffers/nabestaanden?

De Dienst Justitiële Inrichtingen vindt het belangrijk om rekening te houden met de belangen van slachtoffers en nabestaanden. Dit zijn voorbeelden van wat de Dienst Justitiële Inrichtingen hieraan doet:

- **slachtoffer-dadercontact** mogelijk maken, samen met stichting Perspectief Herstelbemiddeling. Als u bijvoorbeeld vragen heeft aan de dader, of benieuwd bent wie het is en waarom hij of zij het delict heeft gepleegd of omdat u aan de dader wilt laten weten wat de gevolgen van het delict voor u waren. Het contact is altijd vrijwillig en kan in de vorm van een gesprek of een briefwisseling plaatsvinden. Dit gebeurt onder begeleiding van een professionele en onafhankelijke bemiddelaar van Perspectief Herstelbemiddeling. Zowel het slachtoffer of de nabestaande als de dader kan het initiatief nemen.
Voor meer informatie: www.perspectiefherstelbemiddeling.nl.
- **algemene informatie geven aan slachtoffers/nabestaanden.** Bijvoorbeeld via dit informatieblad. En ook door alle belangrijke gegevens over verlof en de maatregel Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen op tijd door te geven aan het Informatiepunt Detentieverloop.
- bij **verlofaanvragen** houdt de Dienst Justitiële Inrichtingen rekening met de slachtoffers/nabestaanden. De Dienst Justitiële Inrichtingen bekijkt of er een kans is dat zij elkaar kunnen tegenkomen. Soms gelden dan extra regels voor het verlof en kan bijvoorbeeld een locatieverbod opgelegd worden. Dat betekent dat de dader niet op bepaalde plaatsen mag komen. Bijvoorbeeld niet in de wijk of plaats waar u woont.
- schadevergoeding bespreekbaar maken en starten van eventuele Schadevergoedingsmaatregel.

8 Waar kunt u nog meer terecht voor hulp en informatie?

Slachtofferloket

In het Slachtofferloket werken de politie, het Openbaar Ministerie en Slachtofferhulp Nederland samen. U kunt bij het Slachtofferloket terecht voor antwoorden op alle vragen die te maken hebben met het misdrijf. Slachtofferhulp Nederland biedt binnen het Slachtofferloket hulp bij de verwerking van wat u is overkomen. Er zijn 10 Slachtofferloketten in Nederland: in Amsterdam, Arnhem, Breda, Den Haag, Haarlem, 's-Hertogenbosch, Groningen, Maastricht, Rotterdam en Utrecht. Voor de hoger beroep zaken is er een landelijk Slachtofferloket gevestigd in 's-Hertogenbosch. De adressen en telefoonnummers staan op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/slachtofferbeleid/slachtofferloket.

Slachtoffer Informatiepunt Schadevergoedingsmaatregelen

Het Slachtoffer Informatiepunt Schadevergoedingsmaatregelen geeft op aanvraag informatie over de stand van zaken van de betaling van schadevergoeding door de dader als deze door de rechter is opgelegd. Het Slachtoffer Informatiepunt Schadevergoedingsmaatregelen is te bereiken op telefoonnummer: 0900 753 7537 (elke werkdag van 8.15 tot 17.15 uur).

Wet versterking positie slachtoffers

De Wet versterking positie slachtoffers is ingevoerd in 2011. In de wet staan de rechten van slachtoffers en nabestaanden van misdrijven. Door de wet hebben slachtoffers en nabestaanden een sterkere positie gekregen. Een uitleg van de wet staat op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/slachtofferbeleid/rechten-voor-slachtoffers-en-nabestaanden>.

Op 1 april 2017 is de Implementatiewet van de 2012/29/EU richtlijn minimumnormen slachtoffers in werking getreden. Sindsdien kan ieder slachtoffer informatie opvragen. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2015/11/20/informatieblad-over-het-wetsvoorstel-ter-implementatie-van-de-eu-richtlijn-minimumnormen-slachtoffers>.

Informatie op internet:

www.dji.nl
www.dejeugdrichting.nl
www.rijksoverheid.nl
www.slachtofferhulp.nl
www.perspectiefherstelbemiddeling.nl
www.slachtofferwijzer.nl
www.om.nl/waste-onderdelen/zoeken/@96102/richtlijn-kader/
www.CJIB.nl/schadevergoedingsmaatregel

Colofon

Dit is een publicatie van:
Dienst Justitiële Inrichtingen
Postbus 30132 | 2500 GC Den Haag

Deze uitgave is informatief. U kunt aan de inhoud geen rechten ontleen.
Op www.dji.nl staat de meest actuele versie van dit informatieblad.

© Dienst Justitiële Inrichtingen | november 2017 | 107096